

İSRAF VE BİLİNÇSİZ TÜKETİM

Dünyada 854 milyon insan açlık savaşı veriyor. Her 5 saniye de bir çocuk ölüyor.

İnsanın değeri kendisine verilen nimet ve yeteneklerle yakından ilgilidir. Düşünme, fikir üretme, bilgi sahibi olma, karar verme ve isteği doğrultusunda amel edebilme yeteneği onu diğer yaratıklardan ayıran başlıca özelliklerdir.

Yüce Allah insanla birlikte yeryüzü ve çevresinde, canlılara yetebilecek ölçüde rızık ve nimet de yaratmıştır. Öyle ki Kur'an-ı Kerim'de,

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا *bu nimetlerin sayısal olarak tespitine bile güç yetirilemeyeceği ifade edilmektedir.* (Nahl, 16/18.) *Yine وَاللَّهُ رَازِقُهَا kainattaki her canlının rızığının Yaratan tarafından lutfedildiği belirtilmiştir.* (Hud, 11/6.)

Kendisine bu derece önem verilen **insan, başıboş bırakılmamış** (Kıyame, 75/36), yaratılış amacının **ALLAH'a ibadet olduğu** (Zariyat, 51/56) ifade edilmiş, bu ibadet yolu da gönderilen peygamberlerle kendisine bildirilmiştir.

Tüketim ve harcamada; en aşağı derecede cimrilik, ortası iktisat, aşırısı ise israftır. Allah, Kuran'ı mümin kullarının niteliklerini sayarken şöyle buyuruyor:

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا.

"(O kullar), harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar." (Furkan, 67)

Ayette müminin iki özelliğinden söz ediliyor. Bunlardan birincisi, **mallarını israf etmezler**. İkincisi, **cimrilikte bulunmazlar**.

İnsan, meşru ölçüler içerisinde kendisi için var edilmiş olan nimetlerden yararlanacak ve bu nimetleri kendisine veren Allah'a şükredecektir.

Nitekim bu husus şöyle hatırlatılmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.

"Ey iman edenler! **Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin**, eğer siz yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin." (Bakara, 2/172.)

Temiz ve helal olan, rızık olduğu gibi pis ve haram olan da rızıktır. **Mümin bu rızıkların temiz ve helal olanlarını ve kimsenin hakkı geçmeyecek meşru şekilde kazanılanlarını seçip yiyecek, hoş ve temiz şeylerden kendisini mahrum etmeyecektir.**

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ.

“De ki: **Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kıldı?** De ki: **Onlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde müminlerindir.** İşte bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz.” (Araf, 7/32)

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيْبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

“**Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcıyarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma.** Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.” (Kasas, 28/77)

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ.

“**Allah, kulunun üzerinde nimetin görülmesinden hoşnutluk duyar.**” (Tirmizî, Edeb, 54, .V, .124) İşte mümin, Allah'ın verdiği nimetlerden yararlanacak, bu nimetleri verene de şükredecektir. Yalnız bu nimetlerden yararlanırken Allah'ın sevmediği iki huydan da sakınacaktır. Bu huylar israf ve cimriliktir.

Efendimiz Hz. Muaz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak gönderirken: “**Lüks ve israf içinde yaşamaktan sakın. Çünkü Allah'ın kulları, nimetler içerisinde yüzer değildir.**” Buyurmuştur.

Mal ve Servetin sahibi Allah, biz onun mülkünde emanetçileriz sadece.

Mal, **kişinin malik olduğu eşyanın hepsini ifade eder.** İslam inancına göre, evrendeki her şey Allah'a aittir. İnsanların elde ettiği mal ve mülkün hepsi O'nundur.

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

“**Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin mülkü (hükümrânlığı) kendisine ait olan Allah ne yücedir!**” (Zuhruf, 43/85) ayeti bu hususu dile getirmektedir. İnsan adeta Allah'ın mülkünün emanetçisidir. Bu nedenle o, Allah'ın mülkünde başkalarına zarar vermeden meşru yollardan kazanacak ve elde ettiği serveti harcarken de topluma zarar vermeyecek şekilde meşru ölçüler içinde sarf etmeye özen gösterecektir.

İslam'da kişiler mülklerinde veya sahip oldukları değerlerde sınırsız tasarruf hakkına sahip değillerdir. Başka bir ifade ile kişinin, “**nasıl olsa mülk bana aittir, sahip olduğum maddî ve manevî değerleri gerek fert gerekse toplumsal bazda fayda ve zararı gözetmeden kullanma hakkına sahibim.**” deme özgürlüğü yoktur.

İslam, kişiyi servet edinmede nasıl birtakım kurallarla bağlı kılmışsa, elde edilen servetin tüketimi ya da tasarrufunda da meşru ölçüler doğrultusunda hareket edilmesini öngörmüştür.

- **Helalinden kazanacaksın,**
- **Karaborsa, faiz, yalan, hile ve aldatmaya gitmeyeceksin,**

- **Başkasının hakkını gasp etmeyeceksin,**
- **Çalıp çırpmadan kazanacaksın**

İSRAFIN ANLAMI

Arapça bir kelime olan israf "sarefe" kökünden gelmektedir. Seref, yemek, içmek, giyip, gezmek gibi meşru ve mübah olan hususlarda ma'kul ve ma'ruf sınırı aşmak demektir. İnsan fiillerinde sınırı aşana, aşırılık yapana, dengesiz harcama yapan kimseye de müsrif denir.

İsraf "yeme içme giyim kuşam alışveriş uyku ve istirahat hatta konuşup yazmak gibi her türlü hal ve davranışta sınırı aşmaktır" diye tarif ediliyor.

İsraf; herhangi bir konuda aşırı gitmek, **doğru ve gerçek olandan sapma**, meşru sınırların ötesine geçme; **imkanları ve sahip olunan değerleri, gerekli görülen yerler dışında veya gereğinden fazla harcama** (Taberî, *Camiu'l-Beyan*, Mısır 1374, VII, 272) anlamına gelmektedir.

İsraf kelimesi iki ayette, (Nisa,4/6; Al-i İmran, 3/147) bunun fiil ve isim şeklindeki türevleri ise, 21 ayette geçmektedir. Bunlardan 4 tanesi yeme-içme-giyme ile ilgilidir. Yani insanların tabiatıtan ürettiklerinin israf edilmemesi konusundadır. Ayrıca israf anlamına gelen "**tebzîr**" ve türevleri de kullanılmaktadır. Bu kelimeler, hadislerde de yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'de "meşruiyet sınırını aşanlar" için sık sık "**müsrif**" ve "**müsrifin, müsrifun**" kelimeleri kullanılmaktadır.

İsraf nimeti küçümsemektir. İsraf şükre de zıttır. İsraf aynı zamanda bereketsizliğin de sebebidir. İsraf beden ve çevre sağlığını da bozan sebeptir.

İslam'ın emri iktisattır. İktisat; tüketim ve harcamada itidal üzere olmak, lüzumundan fazla ve noksan harcamaktan kaçınmaktır. İsrafın mukabili olan iktisat, müminlerin bariz vasıflarından birisidir.

Mesela birine bir hediye verilse o da verenin gözü önünde onu çöpe atsa; hiç şüphesiz o hediyeyi küçümsemiş olur. Hatta diliyle teşekkür etse bile bu tavrıyla teşekkürü zıt bir davranış sergilemiş olur. Cenabı Hakkın sonsuz rahmetiyle verdiği nimetleri israf etmek de o nimetleri küçümsemek anlamını taşır. Hem israf kanaatsizliği doğurduğu için çalışma şevkini kırar. İnsanı tembelliğe atar. Şükredeceği yerde devamlı şikayetçi olur.

Zamanı "öldürmek", sahip olunan ilmi insanlarla paylaşmamak, ALLAH'ın emanet olarak verdiği bedene fiili dua anlamında iyi bakmamak, çocukları ALLAH'tan ve imandan uzak yetiştirmek gibi ALLAH'ın bahsettiği her nimetin, ALLAH rızası dışında gereksiz yere harcanması israftır. Ayrıca israf Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimeti küçümseme anlamını taşıdığı için de o nimetten mahrum olmaya sebep olur.

Ayetlerde israf kavramı, **وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ** doğru inançtan sapma (Taha, 20/127), **قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ** tutum ve davranışlarında itidalden sapma (Zümer, 39/53), ahlakta meşruiyetten sapma ve azgınlığa düşme (A'raf, 7/80-81) anlamlarında kullanılmıştır.

İslam'da İsrâf Ayet ve Hadislerle Yasaklanmıştır.

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“...Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz; çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (A’raf, 7/31) ayeti israfın haram olduğunu açıkça dile getirmektedir.

وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذِرْ تَبْذِيرًا. إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا.

“Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. **Gereksiz yere de saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır.** Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür.” (İsra, 17/26-27)

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾

“Çardaklı ve çardaksız (üzüm) bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmaları, ekinleri, birbirine benzer ve benzemez biçimde zeytin ve narları yaratan O'dur. Her biri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (En’am Suresi, 141)

Hiz. Peygamber (s.a.s.) de

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَ مَخِيلَةٍ

“**Kibirsiz ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyiniz ve sadaka veriniz.**” (Nesaî, Zekât, 66, V, 79) sözü ile israfın yasaklığını ifade buyurmuştur. Dikkat çekici bulduğumuz şu olay İslam'ın israf konusunda ne denli titiz olduğu hususunda bize yeterli fikir vermektedir:

Bir defasında **Hiz. Peygamber (s.a.s.) Sa'd'e uğradı. Sa'd bu esnada abdest alıyordu.** Resulullah, (onun suyu aşırı kullandığını görünce);

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ "Bu israf nedir"? diye sordu. Sa'd de,

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ "Abdestte de israf olur mu?" Dediğinde Hiz. Peygamber de

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ "Evet, hatta akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile" şeklinde cevap verdi. (İbn Mace, Taharet, 48, I.,148)

İslam'da helalinden kazanmak ve bu kazancı uygun şekilde ve gereği gibi kullanmak temel esas ve hedeftir. Dinimizde, haram kazanç yerildiği gibi, helal kazancın da gerekli ölçüler çerçevesinde kullanılmaması kınanmış hatta yasaklanmıştır. **Kazancın ya da sahip olunan değer ve nimetlerin gereği gibi**

kullanılmaması, israf kavramı ile ifade edilmektedir ki, İslam'da, her çeşidiyle israf haram kılınmıştır.

Dinimiz ibadetlerde bile itidali emrediyor, aşırılığı yasaklıyor. Kazandığımız malı ve sahip olduğumuz imkanları kullanırken de her türlü israf ve aşırıktan uzak durmamız gerekiyor. **Çünkü eriştiğimiz nimet ve imkanlar Allah'ın bizlere lütfettiği emanetlerdir.** Bunları, Allah'ın rızasını kazanmaya ve topluluğun mutluluğuna vesile olacak şekilde harcamaya mecburuz.

İçki, kumar, fuhuş gibi ferdi ve sosyal zararları olan yerlerde malı harcamak israftır, haramdır. Dinimizin yasakladığı şeylerle lüks sayılan maddelerin tüketimi israf olduğu gibi helal olan maddelerin ihtiyaştan fazla tüketimi de israftır.

Toplumumuzda israf hemen her türüyle yer almaktadır. Ancak biz en çok karşılaştığımız israf alanlarına kısaca işaret ederek bazı değerlendirmelerde bulunacağız.

- İnsan İsrafı
- Yeme-İçmede (gıda) İsraf
- Giyim-Kuşamda (moda) İsraf
- Törenlerde Yapılan İsraf
- Zamanın İsrafı
- Emek İsrafı
- Kaynakların İsrafı
- Enerji İsrafı

İNSANIN İSRAFI

Yaratılmışlar içinde en değerli yaratık insan olduğuna göre, yerde ve göktekilerin insan için yaratılıp, insana hizmet ettiğine göre, **asıl israf edilmemesi gereken şey insandır.** (Bakara 2/29; İbrahim 14/32)

İsraf: "İnsanın yaptığı şeylerde haddi aşmasıdır" diye tarif edilmiş. (El-Müfredat, Ragıb, İsraf maddesi.) **Rabbine ibadet etmesi için yaratılan insanın, isyan etmesi haddi aşmaktır. Dünyadan cennete doğru uzanan sırat-ı müstakimden çıkıp, cehenneme doğru yol alması haddi aşmaktır, israftır.**

Sırat-ı müstakimde, insanlara kılavuzluk yapan peygamberlere uymaması, onların kılavuzluğunu reddetmesi kendini israftır.

Peygamberi inkâr edenlerin كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ (Mü'min 40/34; Yasin 36/19). **Kur'an'a inanmayanların müsrif olduğunu** أَفَتَضْرَبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ (Zuhruf 43/5) haber verir Rabbimiz. Kılavuzu takip etmeyen, cehalet ve küfür bataklığına çakılıp boğulan insan kendisini israf etmiştir.

İnsanın da israfı; (Hani ekmeğin israfı nasıldır? Yenilmesi gerekirken çöplüğe atılması israftır) İnsanın da cennete girmesi gerekirken cehenneme gitmesi israftır. Onun için en büyük israf budur.

İki gözü dünyaya kapalı, Allah'a açık olanlar, iki gözü dünyaya açık, Allah'a kapalı olanlardan daha iyidirler. Hac suresinin 46. ayetinde açıklandığı gibi, asıl körlük gönül körlüğüdür. Gözleri görmeyen kaldırımdan düşebilir. Gönül gözü kör olanların düşüşü ahrette akıl almaz şekilde olacaktır.

İki gözü de kör olan İbni Ümmü Mektum, İran'ın fethinde Kadisiye'de kör gözleriyle sancağı elinde tutarak İranlıların hakkı görmelerine sebep olmuştur.

YEME-İÇMEDE İSRAF

İnsanoğlu hayatını sürdürebilmek için çok çeşitli ihtiyaç maddelerini temin etmek zorundadır. Yiyecekten giyeceğe, barınmaktan ısınmaya, taşıttan zorunlu kullanım eşyasına kadar nelere muhtaç değiliz ki...

Varlığımız ve iş yapma gücümüzün devamı için gerekli gıdaları almak insanî olduğu kadar dinî bir görevdir. İnsan bu görevi yerine getirirken yeteri kadar gıdayı almak mecburiyetindedir. Yüce **Dinimiz, ihtiyacımız olan gıdayı azaltıp iş gücümüzü kaybetmeyi tasvip etmediği gibi, gereğinden fazla yiyip içmeyi de yasaklamıştır** (A'raf, 7/31).

İnsan karnını tıka basa, ölçüsüzce doldurmayacak, ama güç ve takatten düşecek derecede de aç durmayacaktır. Hz. Peygamber,

مَا مَلَأَ آدَمِيُّ وَعَاءَ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسَبِ ابْنِ آدَمَ لُقَيْمَاتٍ يُقْمِنَ صَلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَخَالَهَ فَاعْلَا، فَثَلَّثَ لَطْعَامِهِ، وَثَلَّثَ لِشَرَابِهِ، وَثَلَّثَ لِنَفْسِهِ

"Âdemoğlu, karnından daha şerli bir kap doldurmamıştır. İnsana belini doğrultacak birkaç lokma yeter. Yemek yediği zaman, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içmeğe, üçte birini de nefes almaya ayırsın." (Tirmizî, Zühd, 47, V, .590) sözüyle haddinden fazla yemenin insanı sürükleyeceği zarara dikkat çekmektedir.

Günümüz toplumlarına şöyle bir göz attığımızda, yapılan yiyecek ve içecek israflarının haddi hesabının olmadığını görmek hiç de zor olmasa gerektir.

Çöplere atılan ekmeklerin, dökülen yemeklerin, boşa akan suların, milyonları bulan şehirlere yetecek miktara ulaştığından bahsedilmektedir. Oysa gerek ülkemizde gerekse dünyada, hoyratça atılan bir parça ekmeğe, dökülen bir tabak çorbaya hatta umursamadığımız miktarda musluklardan sızan bir damla suya muhtaç ne kadar da insan vardır. Bilerek veya bilmeyerek çöpe attığımız ekmeklerde bütün bir millet hakkının bulunduğunu hiç düşündük mü? İşte bütün bunları, ruh terbiyesinden, maneviyattan dahası Allah'a gerçek manada kul olmaktan uzak olmanın sonucu olduğunu görmekteyiz. **Halbuki, müminin, yemek yerken sofrasına düşen kırıntıları bile toplayarak yemesi onun terbiyesinin sadece bir parçasıdır.**

"Ekmeğe hürmet ediniz zira ekmek göğün ve yerin bereketidir. Sofradan düşen kırıntıları alıp yiyen kişiyi Allah mağfiret eder"

Üç şey kalbe kasvet verir: 1- Çok yemek, 2- Çok uyumak, 3- Çok rahatlık.

Bir Hadis-i Şerif'te ise şöyle buyrulur; **Canının çektiği ve arzu ettiğin her şeyi yemen, şüphesiz israftır!**" (İbn-i Mace, Et'ime, 51) Peygamberimiz (s.a.v)'ce buyrulurak böyle bir hareket, ölçsüzlük olarak telakki edilmiştir. Allah dostlarına göre ise şeriatte doyduktan sonra yemek israf, tarîkatte doyuncaya kadar yemek israf, hakîkatte de Allah'ın huzurunda olduğunu unutarak yemek israftır.

"Kurtarıcı üç şeyden biri, varlıkta, yoklukta, zenginlikte, fakirlikte, iktisada riayet etmektir." Beyhaki

Sanki Yedim Camiinin hikayesi. Keçeci Hayreddin Efendi'nin İstanbul Fatih'teki 18 yy. da İstanbul'da Keçeci Hayreddin Efendi canının istediği aperiatif türü yiyecekleri sanki yedim diyerek bir kumbaraya atıyor. Yıllarca böyle para biriktiriyor. Sonunda kumbarayı açtığında çok parasının olduğunu görüyor ve bununla bir cami yaptırmaya karar veriyor. Bu cami halen İstanbul Fatih'te Sanki Yedim Camii adıyla ibadete açık. Hayreddin Efendinin amel defteri de açık.

GIYİM-KUŞAMDA İSRAF (MODA)

İnsanlık alemine şöyle bir göz atıldığında kaynağı her ne olursa olsun bütün toplumlarda giyinmenin bir zorunluluk olduğu görülür. Bazen dinden bazen örften kaynaklanabilir. Öyle ki, giyim-kuşamın tarihsel kökeni, ilk insana kadar dayanmaktadır.

Hz. Peygamber varlıklı kimsenin, **gurur ve gösterişten uzak kalmak koşuluyla kendisine verilen nimetlerin belirtisini üzerinde hissettirmesinin Allah'ın hoşuna gideceğine işaret etmiştir.** (Tirmizî, Edeb, 54, V, 124.) Ayrıca huzuruna pejmürde kıyafetle gelen varlıklı birini,

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ.

"Allah, kulunun üzerinde nimetin görülmesinden hoşnutluk duyar." (Tirmizî, Edeb, 54, V, .124) buyurmak suretiyle uyarmıştır.

Varlığı yerinde olan kişinin temiz ve güzel giyinmesi, sahip olduğu nimetin kadrini yerine getirmesidir. **Fakat güzel giyineceğim derken lüks ve gösteriş yönünden israfa kaçmamalı, henüz giyilebilecek elbiseleri, modası geçti düşüncesiyle zayi etmemelidir.**

Üzülerek ifade edelim ki, *sunî bir olgu olan moda anlayışı, günümüzde insanların israfa yönelmesinde baş etkenlerden birisini teşkil etmektedir.* Henüz rengi dahi solmamış, bir iki defa giyilen elbiselerin düşüncesizce zayi edilmesi, israf dışında hangi kavram ile açıklanabilir? Bu tür davranışların İslam'da bir vebali olduğunu belirtmemizde fayda vardır. İslam'a göre, ثُمَّ لَتَسْئَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ insan kendisine verilen her türlü nimetten sorguya çekilecektir. (Tekasür, 102/8)

TÖRENLERDE YAPILAN İSRAF

Evlilik, sünnet ve cenaze törenleri gibi Her milletin kendine özgü belirli törenleri vardır. Bir milletin elbette eğlenebileceği, bazı dinî ve millî duygularını canlı tutacağı, toplumsal birlikteliği perçinleyici törenleri olacaktır. **Ancak niteliği ve dayanağı ne olursa olsun, yapılan merasimlerde milli ve manevî değerlerin zedelenmemesi temel amaç olmalıdır.** Nasıl olsa yılda veya ömürde bir gün veya bir gece anlayışı ile başta israf olmak üzere her şey mubah görülmemelidir.

Nitekim günümüzde servetlerin düğün törenleri ve benzeri törenlerde ölçüsüzce israf edildiğini, yapılan davranışların meşruluk kapsamında olup olmadığının hiç dikkate alınmadığını görmekteyiz. **Anlamsızca kırılan tabaklar, yakılan masalar, tüketilen alkollü içkiler ve dahası...**

Ülkemiz gibi dar gelirlilerin çoğunlukta olduğu bir ülkede harcanan bu paralarla kaç öğrenciye burs verilir, kaç fakirin karnı doyurulur...

ZAMANIN İSRAFI

Her şey zaman içinde var olmakta, gelişmekte ve yine zaman içinde yok olmaktadır. İnsan hayatında önemli bir yere sahip olan ilim, servet ve diğer birçok değer, zaman içinde elde edilebilmektedir. **Zamanı, gerektiği şekilde değerlendirebilenler hem dünyada hem de ahirette huzuru yakalayacaklardır.**

Kur'an-ı Kerim'de وَالْعَصْرَ لَافِي خُسْرٍ وَالْعَصْرَ " إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ " Asra yemin ederim ki insan ziyan içindedir..." (Asr, 103/1-2) buyurularak zamanın öneminin bir sure ile vurgulanması gerçekten anlamlıdır. Ve Allah değerli olan şeylere kuranda yemin etmektedir. Zaman da bu önemli şeylerden biridir. Sevgili Peygamberimiz de;

نِعْمَتَانِ مَغْبُوتَانِ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

"İki nimet vardır ki insanların çoğu bunların değerinden habersizdirler. Bunlar sağlık ve boş zamandır" (Buhari, Rikak, 1, VII, 170) buyurmak suretiyle zamanın ve sağlığın önemine dikkat çekmiştir.

Hayatımız, saniyelere, dakikalara bağlı değil midir? Bütün servetler feda edilse, Rabbimizin takdir ettiği ömrümüz bittiğinde bir saniyemizi geri getirme gücümüz ve imkanımızın olmadığı düşünülürse, zamanın bizler için ne derece önemli olduğu daha iyi anlaşılır.

İnsan hayatında her şeyin zamanla bir bağlantısı var. İbadetlerimiz zamana bağlı, uykumuz, dahası insan olarak her şeyimiz zaman mefhumu içinde dönüp dolaşmaktadır. Üzülerken belirtelim ki, israf ettiğimiz değerlerin başında zaman israfı gelmektedir. Hiçbir gayeye, amaca matuf olmayan ömür ve ideal sahipleri, zaman bittiğinde hüsrânın en büyüğünü yaşayacaklardır.

Bir insanın Allah'ın verdiği ömür nimetini pervasız ve sorumsuzca tüketmesinden daha üzücü ne olabilir? Hz. Peygamber;

لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنُ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنِ خَمْسٍ عَنِ عُمْرِهِ
فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنِ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا
عَلِمَ

"Hiçbir kul, kıyamet gününde,

1. **Ömrünü Nerede Tükettiğinden,**
2. **İlmiyle Ne Gibi İşler Yaptığından,**
3. **Malını Nereden Kazanıp Nerede Harcadığından,**
4. **Vücudunu Nerede Yıprattığından,**
5. **Bildiklerini Yaşayıp Yaşamadığından** sorguya çekilmedikçe bulunduğu yerden kıpırdayamaz." (Tirmizî, Kıyamet, 1, IV, .612) sözüyle insanın sorguya çekileceği değerlerin başlıcalarına işaret etmiştir.

İnsanın kendisine biçilen ömrü, en güzel şekilde değerlendirmesi, yaşadığı zamanı iyi değerlendirilmesi ile mümkündür. Zamanını iyi değerlendirmeyen kimsenin ömrünü iyi değerlendirdiği iddia edilemez. İşlerini, güçlerini bir tarafa bırakıp, lüzumsuz mekanlarda hoyratça zaman harcayan insanların, ömürlerini iyi değerlendirdikleri söylenebilir mi?

Bazıları diyorlar ya; **"Vakit geçiremiyorum, vakit geçmiyor, vakit geçirmek için yaptım"** Genelde haram ve malayani işlerler meşgul olan kimselerin kabahatlerine mazeretleri böyledir. Vakit geçmiyor. Nedir vakit? Müslümanın vakti nasıl geçmelidir? Boş zamanlar kimler için vardır?

Saatlerce televizyon başında o kanal benim bu dizi senin, ardı arkası kesilmeyen yayınlarla gününü gecesini heder edenler, kahve köşelerinde saatlerce köşe dönmeye, fayans dizmeye çalışanlar, boş boş oturanlar (ki peygamber boş duran insana bile selam vermediğini hatırlayalım) dedikodu, gıybet, iftira, yalan konuşulan, içki masalarında, rezil ortamlarda, haram işlenen yerlerde bulunanlar acaba o zamanlarının hesabını nasıl verecekler. Bunların her biri birer zaman israfı aynı zamanda günah değil midir?

İnsanın boş zamanı yoktur. **Boş zaman tembellerin uydurduğu bir kelimedir.** Allah zamanı insanlar için, insanları da "kendisini bilmesi" için yaratmıştır. Harcanan zaman değil, insandır. Öldürülen de zaman değil, insanın kendisidir. Derler ki "Boş zamanlar boş kafalar için vardır."

Dini öğrenmeye, yaşamaya sıra geldi mi "vakit bulamıyorum, vaktim yok" diyenler gaflet içindedirler. Allah cümlemizi gaflet uykusundan uyandırır.

Yüce Allah müminlerin özelliklerinden bahsederken, وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ **"Onlar ki, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler"** (Mü'minun, 23/3) ifadesini kullanmaktadır. Buna göre **müminin huzuru yakalayabilmesi için, dünya ve ahiretine, kendisi ve topluma faydası olmayacak her şeyden uzak durması gerekli temel şarttır.**

EMEK İSRAFI

İsrafın en kötüsü, insan ve emeğin zayi edilmesidir. İnsana, insanüstü bir değer verip onu yüceltmek israf olduğu gibi, onun kadrini ve kabiliyetini bilmemek de israftır.

Çocuklara önem vereceğiz diye, büyükleri ihmal etmek, onları horlayıp dışlamak israftır.

Bilgili ve becerikli insanları değerlendirmemek ve onları faydalı olamayacakları sahalarda çalıştırmak israftır.

Bir emanet olan devlet ve millet işlerini; ehline vermeyip, korkak aciz kimselere vermek emanete ihanet ve israftır.

İnsanların güç ve gayretlerini, haram olan işyerlerinde harcaması da günahtır. İnsanın ve emeğin israfıdır.

Bu dünyada iken Rabbimin insana vermiş olduğu nimetleri değerlendirmemek bir israftır. Bir insanda fevkalade cevval bir zekâ varsa, öbüründe fevkaledede bedeni bir kabiliyet varsa. Öbüründe sanata, ticarete bir kabiliyet varsa, bunlar değerlendirilmeden gidiyorsa, keşfedilmemiş madenler gibi yok olup gidiyorlar. Cehennem çöplüğüne atılmış olduğundan dolayı israf edilmiş oluyor.

KAYNAKLARIN İSRAFI

Kaynaklar **bir ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri** Denizler, akarsular, ormanlar, tarıma elverişli araziler, kara ve deniz hayvanları, madenler.

Lüzumsuz kullandığımız lamba, boşa akan damla, bahçede ve saksıda olması gerekirken koparılan çiçek, bir müddet sonra çer-çöp olan çelenk, çeşitli sebeplerle katledilen orman ve ağaçlar birer israftır.

Çağımızda gerek dünya gerekse ülkeler bazında kaynak israfının göz ardı edilemeyecek boyuta ulaştığı bir gerçektir.

Allah, evrendeki hiçbir şeyi boşa yaratmamıştır, her şeyi insanın hizmetine sunmuştur. Yaratılan her şey, denge temeline oturtulmuştur. وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ **Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu. Sakın dengeyi bozmayın**” (Rahman, 55/7-8) Bu dengenin bozulması, insanlık alemi için zor günlerin başlangıcının habercisidir.

Gerçek şu ki, genel anlamıyla kâinatta özel anlamıyla çevrede tahrip edilen her değer, aslında insanlığın hayatından, geleceğinden kaybettiği bir değerdir. Sadece bitkiler ve hayvanlar alemi için değil, insanlık için de büyük tehlikeler arz etmektedir

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

“İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de, (tuttukları kötü yoldan) dönerler.” (Rum, 30/41) buyurulmaktadır.

Bu ayet, insanların, yerüstü ve yeraltı kaynaklarını, denizleri, ormanları, madenleri ölçsüzce ve bilinçsizce kullanmaları sonucunda kâinatta denge bozulacağına işaret etmektedir.

Allah’ın insanlar için verdiği nimetlerin, olumsuz kullanımı, israftır. Yapılan her israf da ister fert ister toplumsal bazda olsun, o nimetin elden çıkmasına neden olacaktır.

Kaynakların israfında ülkemizde de her çeşidine rastlamak mümkündür. **Oksijen kaynağımız olan ormanlarımız yakılmakta veya bilinçsizce kesilmekte, tarıma elverişli arazilere fabrika ve yerleşim merkezleri yapılmakta, denizlerimiz, akarsularımız kirletilmektedir.** Sonra kirlenen denizlerimizin ya da akarsularımızın temizlenmesi, yanan ormanların yerine ağaç dikilmesi için yüklü paralar harcanmaktadır. Bütün bunlar israfın bir başka boyutunu teşkil etmektedir.

ENERJİ İSRAFI

Ülkemizde enerji israfı göz ardı edilemeyecek bir derecededir. Kamu kurum ve kuruluşlarımız da dahil olmak üzere **evlerimizde, iş yerlerimizde, sokaklarımızda** enerji israfı konusunda gerekli titizlik gösterilmemektedir. Halbuki israf edilen enerji, ülkenin kaynağının israfıdır.

Allah Kur’an’ı Kerim’de: **“Şüphesiz, Biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır” (Kamer, 54/49)** buyuruyor. Toplamda 8 ana enerji çeşidi vardır. Bunlar potansiyel, kinetik, ısı, ışık, elektrik, kimyasal, nükleer ve ses enerjisidir. Fazla enerji fazla paradır, Fazla para israftır, çevreye ve kendimize zarardır. Enerjinin kontrolsüz kullanımı çevre kirliliğine hava kirliliğine su kirliliğine neden olur. Bunun sonucunda küresel ısınma ve sağlık problemleri meydana çıkar.

Elektriği gereksiz yere kullanmamak, mümkün olduğunca geri dönüşümü olan ürünler kullanmak, suyu israf etmemek, ihtiyaçlarımızı isteklerden ön planda tutmakla başlayabiliriz ki Geç olmasın...

Bütün bu israfların temelinde, iyi eğitilmemiş, ahlaki değerlerden habersiz, gayesiz insanlar yatmaktadır. İnsan gereği gibi eğitilse, milli ve manevî değerler kendisine yeterli derecede aşılsaydı, bu konuma düşmeyebilirdi.

İslam, israfın her çeşidine karşıdır. Bu israfın kişisel boyutta olması ile kitlesel boyutta olması arasında fark yoktur. Her şeyde itidali (dengeli ve ölçülü olmayı) öneren dinimiz İslam, yemede, içmede, giyimde kuşamda, ibadette dengeli ve ölçülü davranmamızı emretmiştir. O, dayanağı her ne olursa olsun ifrat ve tefritin karşısındadır.

İLAÇ İSRAFI Yapılan araştırmalar, her 100 evden 80’inde bir ya da birden fazla türden ilaç bulunduğunu gösteriyor. Bu ilaçların da büyük bir bölümünü antibiyotikler, ağrı kesiciler, ateş düşürücüler ve romatizmal ilaçlar oluşturuyor. Evde bulunan bu ilaçların

sadece beşte biri, gerçekten evde ilaç ihtiyacı olan bir hasta tarafından kullanılıyor. Geri kalan ilaçlar evde lüzumsuz olarak bulunuyor. Evde lüzumsuz olarak bulunan bu ilaçların ülke ekonomisine yıllık maliyetinin 8 milyon dolardan fazla olduğu tahmin ediliyor. Birçok hasta doktora gelince, "evde bulunsun, lazım olabilir" diye reçetede boş bir yer kalmışsa mutlaka oraya bir ağrı kesici, antibiyotik, vitamin, öksürük şurubu yada krem eklettirme eğilimindedir. Özellikle en ufak soğuk algınlığında bile antibiyotiklere sarılmak adet haline gelmiştir. Uygunsuz ilaç kullanmanın ülke ekonomisine verdiği zarar oldukça yüksektir. Toplumumuzda başkalarının tavsiyesi ile "ona iyi geldiye bana da iyi gelir" düşüncesiyle ilaç alımları olmaktadır.

İsrafı Hazırlayan Sebepler

İsrafı hazırlayan sebeplerin başında **tüketim arzusu vardır**. Fıtrattaki **mala düşkünlük** arzunu frenlenmeye alıştırmadığımız sürece insan kendini israf içinde bulur. **İsrafın bir başka sebebi sosyal çevredir**; insanların birbirlerinden görerek etkileşimleridir. Diğer bir sebep "**reklam**" unsurudur. Özellikle göze ve kulağa, ya da hem göze hem kulağa hitap eden reklam araçları, tüketim ve israf ekonomisinin motorları gibidir. **Yaz, kış, sezon sonu, yılbaşı, bayram vs. gibi Kampanyalar** (büyüklerin dediği gibi; Eğer bir şey gerekli değilse %90 indirimli de olsa israftır ve pahalıdır.) **Kredi kartlarının cazip dünyası, Vadeli satışlar, düşük faizli Tüketici kredisi** gibi tüketimi kolaylaştıran pek çok etken israfa sebep olmaktadır.

İnsanlar, **üretmeden tüketmek** istiyorlar. Türkiye'nin geri kalmasının önemli bir sebebi de budur. Çılgınca bir tüketim, tüketilen nesnenin yeri doldurulmuyor. İnsanlar, çocuklarının hatta torunlarının kaynaklarını tüketiyorlar.

Gereksiz harcamalarımızdan birisi de **sigaradır ve hem bedeni israf etmekte hem de malımızı havaya uçurmaktadır**.

Peygamberimiz buyuruyor: "**İktisat eden fakir olmaz...**" "Atalarımız der ki; bir mih (çivi) bir nal, bir nal bir ayak, bir ayak bir at, bir at bir asker, bir asker bir ordu, bir ordu bir vatan kurtarır! **"Ata sözlerimiz aslında israfı en veciz şekliyle ifade etmektedir**. Ak akçe kara gün içindir. /Ayağını yorganına göre uzat. / İşten artmaz, diştten artar. / Bugünün işini yarına bırakma. / Güvenme varlığa, düşersin darlığa. /Tutumlu olan kimse fakir olmaz. / Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti. / Ekmek olmayınca, yemek olmaz. / Gençlikte taş taşı, ihtiyarlıkta ye aşı. / Damlaya damlaya göl olur. /Har vurup, harman savurma. /Sakla samanı, gelir zamanı. /Cennetin kapısını cömert açar.

SONUÇ

Yerini bulmayan bir tuğla parçası, yırtılıp atılan bir kâğıt, çöpe atılan bir ekmek (parçası), cam kırığı, hayvanın yemesi gerekirken çevreye atıp saçtığımız meyve kabuğu vs. bir israftır. Hayvana hayvan muamelesi yapılması gerekirken haddi aşarak, pek çok insana gösterilmeyen ilgiyi göstermek israftır.

İslam'a göre, evrendeki her şey Allah'a aittir. İnsanların elde ettiği mal ve mülkün hepsi O'nundur. Yüce Allah insanla birlikte yeryüzü ve çevresinde, bütün canlılara yetebilecek

ölçüde rızık ve nimet de yaratmıştır. Kainattaki her canlının rızık, Yaratan tarafından lütfedilmiştir.

Meşru yollarla elde edilen mal ve servetin harcanması veya tüketiminde de meşru ölçüler çerçevesinde hareket etme zorunluluğu vardır.

İsraf, sadece fertlerin değil toplumların çöküşünde de en önde gelen etkenlerden birisidir. Verilen her nimetten sorguya çekilme yaptırımı, israfın önlenmesinde önemli bir etkidir.

Bu konuyu, en veciz bir şekilde ifade eden şu ayetle tamamlayalım:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا.

“Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun” (İsra, 17/29)

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Allah’ın günahlarımızı ve işlerimizdeki israfı affeyle. Bizi yolunda kaim kıl ve kafirlere karşı bize yardım eyle.” (ALİ İMRAN suresi 147. ayet)